

К.І. ЛЯШЕНКО, магістр, НТУ «ХПІ»;

Р.Ф. СМОЛОВИК, професор, канд. екон. наук, НТУ «ХПІ»

ПРОЦЕСИ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуті задачі основних засобів підприємства у процесі підвищення рівня конкурентоспроможності продукції, підвищення ефективності роботи підприємства, національної економіки в цілому, проаналізовані економічні та соціальні значення основних засобів виробництва на макро і макрорівні, а також причини, що характеризують це значення. Запропоновані деякі шляхи підвищення ефективності основних засобів виробництва. Особливо робиться акцент на їх активну частину (обладнання) з урахуванням особливості їх експлуатації в різних функціональних виробничих підрозділах підприємства.

Ключові слова: основні засоби, фактори виробництва, конкурентоспроможність, ефективність виробництва, продуктивність, питома вага, собівартість.

Вступ. У сучасних умовах основні засоби є найважливішим фактором виробництва, а в умовах інноваційної економіки та прискорення науково технічного прогресу (НТП) роль цього фактора в національній економіці істотно зростає. Процес виробництва будь-якого виду конкурентоспроможного продукту вимагає необхідну кількість основних засобів.

Основна частина. Для здійснення ефективної виробничої діяльності підприємствам потрібно постійно оновлювати основні засоби. Необхідно враховувати, що основні засоби мають не тільки економічне, але і соціальне значення на макрорівні і мікрорівні, що обумовлюється багатьма причинами.

По-перше, основні засоби є суттєвою частиною національного багатства країни, тому не тільки кількісним, але й якісним їх зростанням збільшується і національне багатство країни.

По-друге, від величини основних засобів, особливо їх якісного стану, значною мірою залежить ефективність виробництва, конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку.

© К.І. Ляшенко, Р.Ф. Смоліков. 2015

По-третє, від кількісного і якісного стану, особливо активної частини основних засобів залежить рівень механізації і автоматизації праці з усіма економічними і соціальними наслідками: зростанням продуктивності праці відповідної рівню розвитку НТП, покращенням умов праці, зниженням рівня фізичної та монотонної праці.

По-четверте, від величини та якісного стану основних виробничих засобів у підприємства і сфері промислового виробництва країни в цілому значною мірою залежать темпи її економічного зростання. Крім того, вирішується велика кількість соціальних задач.

По-п'яте, наявність достатньої величини основних засобів – це основа для економічної безпеки країни та її обороноздатності.

Тому, при визначенні основних засобів необхідно виходити з того, що вони є частиною активів, тобто ресурсів, контрольованих підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [1, с.331].

У зв'язку з цим, методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, порядок розкриття цієї інформації у фінансовій звітності, визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [2], які дозволяють виробляти не тільки їх правильний облік, динаміку, оцінку, але й аналізувати їх стан у поточний момент, величину зносу і розраховувати ефективність їх використання у процесі виготовлення продукції. Шляхом розрахунку, аналізу кількісних показників, що характеризують динаміку ефективного їх використання в умовах підприємства. Тому, необхідно відзначити різні підходи до оцінки та обліку і розрахунку амортизації в податковому і в бухгалтерському обліку. Крім того, необхідно враховувати той факт, що з точки зору міжнародних стандартів існують деякі особливості відображення основних засобів в обліку. Відповідно до «Міжнародного стандарту фінансової звітності 16» основними засобами вважаються активи, які відповідають таким критеріям: матеріальність – наявність фізичної форми; сфера дії – утримуються підприємством для використання у процесі виробництва або для постачання товарів чи послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей; тривалість очікуваного строку використання – мають використовуватись більше від одного облікового періоду [3, с. 266].

Основні засоби підприємства, які використовуються як засоби виробництва, функціонують як чинники процесу праці доти, доки зберігають свою споживчу форму, в якій вони виступають у процесі виробницт-

ва. Засоби праці утримують тривалий час у сфері виробництва за допомогою їх функції – протягом певного періоду виготовлення продукція.

Покращення використання основних виробничих засобів дозволяє без додаткових інвестицій збільшити випуск продукції, робіт, послуг та покращити техніко-економічні показники виробництва. Саме тому дослідження шляхів підвищення ефективності використання основних фондів на підприємствах України є актуальним.

Система планування організаційно-технічного розвитку на підприємстві включає комплекс різноманітних планів, які взаємодіють один з одним та спрямовані на здійснення за цілями, предметом, рівнями, змістом та періодом планування. Важливо виділити фактори, які визначають склад та зміст цього комплексу: організаційна структура та профіль інноваційної діяльності підприємства; склад інноваційних процесів, які здійснюються на вітчизняному підприємстві; рівень кооперації при проведенні інноваційних процесів; масштаби та постійність інноваційної діяльності.

Важливе значення має інвестування фінансових ресурсів у процес оновлення основних засобів. Саме тому, на наш погляд, одним з ключових завдань для підприємства є їх оновлення: модернізація, ремонт, або придбання інноваційних основних засобів.

Якщо підприємство своєчасно реагує на впровадження інноваційних основних засобів, то воно має переваги щодо ринкової позиції та отримання додаткового економічного ефекту.

Однак цей процес потребує значних фінансових ресурсів. У цих умовах особливо важливе значення має якість відображення у бухгалтерському обліку тих елементів виробництва, які впливають на створення конкурентоспроможності продукції. Для потреб бухгалтерського обліку здійснюють оцінку кожного об'єкта основних засобів – закінченого пристрою з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремого конструктивно відокремленого предмета, що призначений для виконання самостійних функцій.

У зв'язку з тим, що оцінка основних засобів – це спосіб вартісного вимірювання господарських засобів та джерел їх утворення. Тому для досконального ведення їх бухгалтерського обліку дуже важливим є правильність оцінки основних засобів підприємства з урахуванням функціональних особливостей тих виробничих підрозділів підприємства, у яких вони використовуються.

Так, наприклад, в умовах науково-дослідних організацій використовується інноваційне устаткування. Однак термін його використання значно менший, ніж в умовах промислового підприємства.

Тому простої активної частини основних засобів знайдуть своє відображення у зростанні собівартості і капітальних витрат, які розраховуються на одиницю виконаних робіт, послуг. У зв'язку з цим, необхідно ураховувати фактичне навантаження обладнання. У цьому разі кількість додаткових капітальних витрат повинна коректуватися. Інтегральний коефіцієнт ($K_{ин.}$) використання обладнання може бути визначений:

$$K_{ин.} = K_e \cdot K_i,$$

де K_e – коефіцієнт використання устаткування за фактором часу;

K_i – коефіцієнт використання устаткування за фактором продуктивності.

Аналогічно вказані вище коефіцієнти повинні корегуватися з амортизаційними відрахуваннями.

Зміни накладних витрат у зв'язку з непрацездатністю устаткування ($\Pi_{пр}$) можна розрахувати:

$$\Pi_{пр} = \frac{C_{г} \cdot K_{уд} \cdot T_{пр}}{\Phi_{д}},$$

де $C_{г}$ – річна собівартість робіт, послуг;

$K_{уд}$ – питома вага накладних витрат собівартості робіт, послуг;

$T_{пр}$ – час простою обладнання;

$\Phi_{д}$ – дійсний час роботи обладнання.

Крім того необхідно корегувати капітальні витрати з урахуванням часу праці обладнання, особливо його активної частини.

Висновок. Основні засоби підприємства завжди були і є основою господарської діяльності підприємства, одним із ключових елементів процесу виробництва продукції, а отже – одним із найважливіших об'єктів обліку і звітності, що характеризує загальний майновий стан підприємства, його економічний потенціал та інвестиційну привабливість. Інноваційні машини та обладнання, нові технології надають можливість підприємству підвищувати ефективність діяльності підприємства.

Список літератури: 1. *Огійчук М.Ф.* Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / *М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін.* К.: Алерта, 2011. 1044 с. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. №92 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 01.03.2014 р.) 3. *Сидовська І. Б.* Бухгалтерський облік: навч. посіб / *І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська.* К: Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.

Bibliography (transliterated): 1. *Ohiychuk M. F.* Financial and managerial accounting for national standards: tutorial / *M.F. Ohiychuk, V. Plaksienko, M. Belenkova is engaged, etc.* – Kyiv: Alerta, 2011. 1044 p. 2. The accounting standard 7 «Primary funds» from 27.04.2000 No. 92 [electronic resource]. Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-0000> (date of treatment 01.03.2014 y.) 3. *Sidovskaya I.B.* accounting: study guide / *I.B. Sadovskaya, T. Bozidarnik, K.E. Nagorskaya.* – Kyiv : Center for educational literature, 2013. – 688 p.

Надійшла (received) 16.02.2015

УДК 339.116-1

А. АБДУЛАЕВ, бакалавр, НТУ «ХПИ»;

Б. МУХЕММЕДОВ, бакалавр, НТУ «ХПИ»;

Р.Ф. СМОЛОВИК, проф., канд. экон. наук, НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ОТКРЫТОЙ СИСТЕМЫ ВНУТРЕННЕГО И ВНЕШНЕГО ОКРУЖЕНИЯ

Рассмотрены задачи предприятия как открытой системы внешнего и внутреннего окружения в процессе повышения уровня конкурентоспособности продукции, эффективности работы предприятия и национальной экономики в целом; проанализированы экономические и социальные значения этапов производства на макро и микроуровне, а также причины, определяющие это значение. Предложены некоторые пути повышения финансовой устойчивости предприятия, снижения себестоимости, увеличения прибыли и уровня рентабельности. Особенно делается акцент на снижение всех видов потерь, влияющих на увеличение затрат на производство продукции.

Ключевые слова: производственная деятельность предприятия, вспомогательные операции, маркетинговый срез, управление, эффективность, внешняя среда, прибыльность, внутренне окружение, рентабельность, система.

© А. Абдулаев, Б. Мухеммедов, Р.Ф. Смолвик. 2015